

WSPARCIE SOCJALNE JAKO TECHNOLOGIA SOCJALNA

Svitlana Koliadenko

profesor w katedrze technologii społecznych

kandydat nauk pedagogicznych

wydział Socjopsychiczny

Uniwersytet Państwowy imienia Iwana Franki w Zytomierzu

Rozwój nowoczesnego społeczeństwa ukraińskiego charakteryzuje się przejściem od państwowocentrycznego modelu do człowiekocentrycznego, co prowadzi do ponownej oceny roli osobowości i elit w rozwoju społeczeństwa, do rozszerzenia przestrzeni osobistej, swobody wyboru własnego życia. Dlatego szczególnego znaczenia nabywa kształtowanie się i samorealizacja młodego człowieka, którego sensytywny okres rozwoju zbiega się z latami studiów. Powszechna destabilizacja społeczeństwa, reformowanie systemu edukacji, kryzys tradycyjnych norm i wartości, brak doświadczenia życiowego rodziców w nowych warunkach życia, bezczynność podczas ideologicznego chaosu może tworzyć w percepcji studenta postrzeganie siebie jako „ofiary”, pechowca.

Wymaga to ustanowienia odpowiednich warunków społeczno-pedagogicznych na uniwersytetach, w których studenci byłiby pod wpływem silnej motywacji samorozwoju, samostanowienia i samorealizacji.

Pojęcie „wsparcie” zostało naświetlone w pracach Olega Gazmana, Mikołaja Kryłowa, Semena Jusfina, Ninu Michailowej, którzy określają je jako działalność profesjonalną pedagogów w szkołach ogólnokształcących, mającą na celu pomoc dzieciom w rozwiązaniu ich problemów. Niemal równocześnie pojawiły się pojęcia „wsparcie społeczne”, „wsparcie pedagogiczne”, „wsparcie psychopedagogiczne”. W Encyklopedii dla specjalistów w dziedzinie usług społecznych czytamy, że wsparcie społeczne – to system działań podejmowanych przez podmioty pracy socjalnej i edukacyjnej mający na celu rozwiązywanie problemów ludzi, którzy przebywają w trudnej sytuacji życiowej poprzez zapewnienie im niezbędnej pomocy lub usług społecznych; system postępowań mających na celu stworzenie warunków, które pozwolą na ochronę socjalną osób.

W nowoczesnych badaniach analizuje się różne rodzaje wsparcia społecznego determinowane przez kategorie odbiorców. Wsparcie socjalne (opieka) – to system działań na rzecz wsparcia finansowego obywateli z budżetu państwowego i lokalnych oraz innych źródeł, którzy nie nabyli prawa do emerytury i innych świadczeń z powodu różnych przyczyn, ale potrzebują pomocy socjalnej i nie mogą samodzielnie wyostać się z trudnej sytuacji [2, s. 322].

Wsparcie socjalne jest szczególnym rodzajem działań społecznych i edukacyjnych. Pojęcie „wsparcie” zostało wprowadzone do nauki pedagogicznej stosunkowo niedawno przez Mikołaja Kryłowa i rozwinięte w

pracach Olega Gazmana oraz innych badaczy, którzy ujmują je jako działalność profesjonalną pedagogów w szkołach ogólnokształcących, mającą na celu pomoc dzieciom w rozwiązaniu ich problemów. Niemal równocześnie pojawiły się pojęcia „wsparcie społeczne”, „wsparcie pedagogiczne”, „wsparcie medyczne i psychopedagogiczne”, które można znaleźć w pracach wielu naukowców i praktyków zajmujących się problemami społecznymi i pedagogicznymi (Olga Bezpalko, Herman Selewko, Vladislav Serikov).

Ponieważ słowo „wsparcie” jest częściej stosowane w konstrukcji „pomoc i wsparcie”, warto wyjaśnić różnicę tych pojęć. „Wsparcie” oznacza „świadczenie pomocy”; więc jeśli pomoc – to jakiś system działań, których realizacja powinna przynieść ulgę komukolwiek, to wsparcie właściwie jest realizacją systemu inicjatyw, pomocy, czyli działania, mające na celu pomóc.

W przypadku wsparcia społecznego i pedagogicznego, udzielona dzieciom pomoc polega na tym, że profesjonalnie wykształceni ludzie zidentyfikują, określają i rozwiążą problemy dzieci, które znalazły się w sytuacji, kiedy ich podstawowe prawa są naruszone.

W latach 50. XX wieku pojawiają się różne trendy w psychologicznych, psychiatrycznych, psychoterapeutycznych, społecznych i religijnych praktykach, które doprowadziły do powstania specyficznej dziedziny działalności człowieka – doradztwo, konsultowanie – i zawodów – pracownika socjalnego i pedagoga społecznego, psychologa. Działalność takich specjalistów skierowana jest na rozwiązanie problemów społeczno-psychologicznych i osobistych obywateli, również jak na organizację przedsięwzięć profilaktycznych mających na celu zapobieganie dewiacjom społecznym.

Instytucjonalizacja pomocy psychologicznej spowodowała powstanie dwóch zupełnie nowych rodzajów usług i zawodów: *pomocy społecznej* – pomocy w rozwiązywaniu problemów człowieka, *pomocy psychologicznej* – poradnictwa dotyczącego problemów człowieka.

Wsparcie socjalne nastawione jest na socjalizację osobowości, nabycie przez nią pewnych cech osobowych: stosunek wobec innej osoby jako wartości samoistnej; zdolność do zaangażowania jako warunek lub sposób realizacji tej postawy wobec innych ludzi; twórczy charakter życia; umiejętność projektowania własnej przyszłości; odpowiedzialność wewnętrzną przed sobą, innymi ludźmi, przeszłością, teraźniejszością i przyszłością; dążenie do zrozumienia sensu życia.

Wsparcie społeczne młodzieży studenckiej – to działalność pracownika socjalnego/pedagoga społecznego w udzielaniu pomocy prewencyjnej i operacyjnej osobie (studentowi, wykładowcy), albo grupie (grupie akademickiej) w rozwiązywaniu ich problemów społecznych i pedagogicznych w procesie życia, mająca na celu dostarczanie najbardziej udanego wsparcia danej kategorii klientów, pobudzanie uświadomienia istoty i sposobów

rozwiązania problemu, który pojawia się (lub już istnieje), zachęcanie do samodzielności i aktywności w jego pokonaniu.

Obecnie istnieje sprzeczność między dążeniem społeczeństwa do zapewnienia godnego wsparcia społecznego młodzieży i nieskuteczną organizacją tego wsparcia w praktyce. Problem polega na tym, że nie istnieje ogólnego systemu pomocy społecznej młodzieży, który by mógł sprostać współczesnym wymaganiom. Dziś wsparcie społeczne młodzieży prowadzone jest przez zakłady pracy socjalnej (tak zwane Centra Służb Socjalnych dla Dzieci, Rodzin i Młodzieży), ale co raz większą rolę zaczynają odgrywać służby specjalistyczne w szkołach średnich, w kolegiach i na uczelniach.

Wsparcie socjalne realizowane jest za pomocą różnych technologii. Zdaniem Mikołaja Basowa, technologia pracy socjalnej – to „rodzaj technologii społecznej zorientowanej na zawodową i nieprofesjonalną pracę socjalną na różnych poziomach” [1, s. 48].

Zdaniem Igor Zajnyszewa technologia pracy socjalnej jest jedną z gałęzi „technologii socjalnych zorientowanych na usługi społeczne, pomoc socjalną i wsparcie obywateli, którzy są w trudnej sytuacji życiowej” [2, s. 6].

Autorka podziela opinię Natalia Haraszkina, która rozumie technologię pracy socjalnej jako zbiór metod pracy socjalnej, mających na celu rozwiązywanie różnych problemów społecznych ludzi [3, s. 8].

Technologie pracy socjalnej dzieli się na powszechne i specjalistyczne. Ostatnie są używane przez pewną instytucję w pracy z określoną grupą docelową. Są one stosowane zarówno do jednostki, jak i do grupy. Technologie powszechne są stosowane w różnych dziedzinach pracy socjalnej w różnych organizacjach i instytucjach dla wszystkich grup.

Jednym z najważniejszych rodzajów ogólnych technologii pracy socjalnej jest wsparcie socjalne, ponieważ skupia się na kompleksowym podejściu do człowieka, biorąc pod uwagę jego interesy, potrzeby, wartości, aby stworzyć warunki społeczne, które powinny sprzyjać mobilizacji jednostki do rozwiązywania napotykanym problemów.

Fenomen wsparcia społecznego jest rozpatrywany w wielu pracach. Na przykład, Natalia Haraszkina definiuje wsparcie społeczne jako: a) stworzenie optymalnych warunków do rozwiązywania problemów społecznych ludzi; b) wsparcie jednostki w określonej sytuacji życiowej [3, s. 10].

Mikołaj Firsow charakteryzuje wsparcie społeczne jako jeden z obszarów pracy socjalnej i formę organizacyjną pracy socjalnej, mającą na celu adaptację, rehabilitację społeczną jednostki lub rodziny czy społeczeństwa [4, s. 39]. Wówczas wsparcie społeczne młodzieży Mikołaj Firsow rozumie jako całość pozytywnych wpływów społecznych na młodego człowieka i jego integrację do systemu stosunków społecznych [4, s. 39].

Technologię wsparcia socjalnego Marina Solnyszkina określa jako połączenie różnych metod działań zawodowych i nieprofesjonalnych w celu

zaspokajania potrzeb młodych ludzi w bezpieczeństwie, jakościowym funkcjonowaniu społecznym, w realizacji potencjału twórczego [5, s. 30-34] .

Autor pod technologią wsparcia społecznego młodzieży rozumie całokształt metod wpływu i pracy z młodymi ludźmi, wykorzystywany w celu pomocy im w prawidłowym funkcjonowaniu w społeczeństwie i zaspokajaniu swoich potrzeb w warunkach optymalnych dla rozwiązania własnych problemów społecznych i ujawnienia własnego potencjału.

Technologie pracy socjalnej dzielą się na różne typy:

Społeczno-ekonomiczne technologie łączą w sobie wszystkie środki, za pomocą których pracownicy socjalni mają wpływ na materialne, moralne, narodowościowe, rodzinne i inne interesy społeczne i potrzeby klientów (ulgi, renty, odszkodowania, zachęty moralne etc.).

Grupa technologii organizacyjno-regulaminowych ustala sposób podporządkowania i koordynacji podmiotów pracy socjalnej, dotyczy wpływu administracyjnego służb społecznych, opartego na przypisach.

Psychologiczne i pedagogiczne technologie charakteryzują się oddziaływaniem na klienta poprzez mechanizm regulacji społeczno-psychologicznej i pedagogicznej jego dobrobytu społecznego i zachowań społecznych. W praktyce wsparcia socjalnego młodzieży najczęściej są wykorzystywane następujące technologie społeczno-psychologiczne:

Poradnictwo. Przede wszystkim, to jest dostarczanie młodzieży informacji związanych z aktualnymi problemami. Po drugie, to jest pomoc młodym ludziom w uświadomieniu ich głównych problemów, ich rozwiązanie lub udzielanie porad na temat sposobów ich rozwiązywania. Poradnictwo – to rodzaj aktywności zawodowej, który zawiera wykaz usług świadczonych przez specjalnie wyszkolonych ludzi, w celu udzielania pomocy w identyfikacji problemów i znalezieniu ich rozwiązania.

Doradztwo i orientacja zawodowa – całokształt działań mających na celu identyfikację i kształtowanie wizji młodych ludzi o ich przyszłości zawodowej, pomoc w określeniu swoich zainteresowań, zdolności i innych czynników, które mają wpływ na wybór przyszłego zawodu. Ta technologia wsparcia socjalnego młodzieży przewiduje nauczanie młodzieży specjalnych umiejętności profesjonalnych.

Informowanie – proces nadania przez specjalistę informacji, które mogą być przydatne dla klienta, ułatwić udzielanie wsparcia społecznego. Informacje te mogą być o zróżnicowanej treści: moralnej, etycznej, medycznej, psychologicznej, społecznej, gospodarczej itp. W pracy socjalnej ta metoda jest najczęściej wykorzystywana.

Technologie korekcji – to są narzędzia pracy służb socjalnych z młodzieżą ze szczególnie wrażliwych grup. Są one wykorzystywane w celu odzyskania umiejętności społecznych, które były wcześniej zanim wystąpiły formy dewiacji w zachowaniu.

Ze względu na podmiot są wydzielane następujące rodzaje wsparcia:

- W stosunku do indywiduum (studenta) to oznacza stać się podporą w sytuacji rozwoju i samostanowienia się; pomóc w czymkolwiek; podzielić jego punkt widzenia, pochwalić jego działania i zachowanie się w pewnej sytuacji.

- W stosunku do nauczyciela (kuratora) wsparcie przewiduje uczestnictwo w jego postawach edukacyjnych w pewnej sytuacji; pomoc i wsparcie jego inicjatywy, kreatywności w działaniach społecznych i pedagogicznych w odniesieniu do konkretnej osoby czy grupy akademickiej.

W stosunku do grupy (grupy akademickiej) wsparcie oznacza udział w działaniach społecznych i edukacyjnych aktywistów, w działalności organizacyjnej i praktycznej, różnych inicjatywach; pomoc aktywistom i poszczególnym członkom grupy w realizacji inicjatywy i wsparciu kreatywności dla osiągnięcia sukcesu osobistego i zbiorowego; popieranie działań poszczególnych członków zespołu, czy małych grup.

Wsparcie społeczne istnieje we wszystkich sferach życia publicznego, w tym w oświacie (edukacji). Jednak specyfika wsparcia społecznego polega na tym, że pojawia się ono tam i wtedy, kiedy dana osoba wchodzi w interakcje ze społeczeństwem i stoi w obliczu problemów podczas tej interakcji. Proces wsparcia społecznego zinstytucjonalizowany i przeprowadzany jest przez specjalnie przeszkolony personel. Wsparcie społeczne pomaga:

- zdobyć osobie doświadczenie godnego zachowania się, wykonywania funkcji niezbędnych do realizacji roli społecznej i pedagogicznej w społeczeństwie;
- opanować pewne reguły i zasady;
- ukształtować właściwe społeczne cechy osobowości (edukacja społeczna), chęć i gotowość bycia członkiem różnych grup społecznych (formacja społeczna).

Pomoc społeczna jest procesem, który ma własną implementację (technologię realizacji). W zależności od infrastruktury wsparcia socjalno-pedagogicznego można wyróżnić:

1. ze względu na kryterium instytucjonalne – resortowe instytucje edukacyjne (uczelnie) i wewnętrzne (Służby Socjalne dla Młodzieży, zintegrowane i naukowo-badawcze ośrodki lub centra).

2. ze względu na kryterium wieku – skierowane na młodzież studencką, wykładowców i pracowników uczelni.

Tak więc, socjalna technologia wsparcia – to najbardziej optymalna sekwencja interakcji pedagoga społecznego (wspierającego, podmiota wsparcia) oraz obiektu wsparcia (studenta, nauczycieli, grup akademickich), która pozwala zapewnić obiektowi racjonalne samodzielne wyrażenie siebie w pewnej sytuacji naukowej, życiowej i zawodowej.

Niezbędnym jest wsparcie społeczne dla studentów na uniwersytetach, ujawnienie mechanizmów, form i metod tego procesu, określenie sił napędowych, określających jego kierunek oraz treść. Według Ustawy „O oświacie wyższej” z 2014 roku jednym z głównych zadań uczelni wyższej jest zapewnienie rozwoju fizycznego osobowości poprzez wychowanie fizyczne,

rehabilitację i rekreację, działalność kulturalną i edukacyjną, która jest bezpośrednio połączona z poprawą pracy Studenckich Służb Socjalnych dla Młodzieży lub oddziałów socjalnych uczelni.

Dla otrzymania w przyszłości osobistości kompetentnej socjalnie i profesjonalnie, – odpowiedzialnej, socjalnie aktywnej, kompetentnej, uczciwej, takiej, która z szacunkiem zachowuje się wobec innych, – konieczne jest stworzyć takie możliwości dla nabycia tych cech przez młodych ludzi w trakcie działań społecznie użytecznych równego wśród równych. Instytucją i zasobem tworzenia takiego człowieka może występować Studencka Służba Socjalna dla Młodzieży, która zostaną omówiona w kolejnych artykułach naukowych.

Lista wykorzystanych źródeł

1. Основы социальной работы: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / Под ред. Н. Ф. Басова. — 3-е изд., испр. — М. : Издательский центр «Академия», 2007. — 288 с.
2. Технология социальной работы. : Учеб. пособие / Под ред. И.Г. Зайнышева. — М.: Гуманит. изд. центр "ВЛАДОС", 2000. — 250 с.
3. Технологии подготовки специалистов социальной работы в вузе: компетентностный подход : монография / Н. В. Гарашкина ; М-во образования и науки Рос. Федерации, Тамб. гос. ун-т им. Г. Р. Державина. - Тамбов : Издательство ТГУ, 2004. — 186 с.
4. Фирсов М.В., Студенова Е.Г. Теория социальной работы: Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. — М.: Гуманит. изд. центр ВЛА ДОС, 2001.—432с.
5. Солнышкина М. Г. Технологии социально-педагогической поддержки и реабилитации детей и молодежи // Технологии социальной работы с молодежью. Кострома, 2014. — 350 с.